

SÅ KORTSLUTS DEN SVENSKA DEMOKRATIN

Beslutet att peta Lennart Sacrédeus från kristdemokraternas EU-vallista upprörde många. Ordföranden för nomineringskommittén försvarade det med att medlemsomröstningen, i vilken Sacrédeus skördat stora framgångar, bara var rådgivande och att partiet eftersträvade en förnying och en förnyelse.

Inför en häpen TV-publik avslöjade dock partiledare Hägglund vad det var fråga om – bestraffning av en bångstyrig partimedlem. Han är ingen lagspelare, han har en egen uppfattning i centrala frågor – kort sagt han platsar inte i KD:s lag var Hägglunds omdömen.

Att Hägglund gick hårt fram med Sacrédeus är nu inte så konstigt. Varje partiledare som är mån om sin egen auktoritet måste bestraffa ”avvikare”. Ty vilka signaler skulle det skicka till andra avvikare eller potentiella sådana, om egensinniga partiarbetare belönades genom att tas upp på valbar plats på en attraktiv lista? Det inses lätt att det skulle göra det omöjligt för partiledaren att leda/styra partiet.

Kravet på rättning i ledet är för övrigt inte heller något nytt i den partipolitiska historien - vem minns inte den förre vpk-ledaren CH Hermanssons berömda ord om att ”någon dj-a ordning måste det vara i partiet”. Valet av plats för upptuktelsen är däremot ny. Jag kan i alla fall inte erinra mig att intern byk som på detta sätt tvättats inför öppen ridå.

****

Beslutet att peta en populär politiker handlar emellertid inte främst om mänskliga relationer utan rör vid om kärnan i den svenska demokratin. När partieliten sätter sig över medlemmarnas önskemål, riskerar i själva verket hela det hela demokratiska systemet att kortslutas.

Den svenska modellen är nämligen mycket speciell vad gäller väljarinflytandet. I princip är det begränsat till att ske via de politiska partierna. Det är genom att engagera sig där, som väljarna kan/skall påverka politikens innehåll.

I andra länder har man valt andra lösningar för väljarinflytandet såsom medborgarinitiativ och personval. Men dessa möjligheter erbjuds inte i Sverige och några större förändringar har heller inte aviserats av den sittande grundlagsutredningen. Visserligen har den föreslagit en något generösare tillämpning av personvalet, men då det bara rör sig om marginella justeringar får vi även i framtiden ett nästintill renodlat partivalssystem. Och det medborgarinitiativ som utredningen föreslår, skall begränsas till den kommunala nivån.

Legitimiteten i den svenska modellen kommer därför även framöver att bygga på medlemstanken – att medlemmarna är många och aktiva och att partierna verkligen driver de frågor som medlemmarna tagit initiativ till och i den riktning som de förespråkat.

Hägglunds ovilja att lyssna på sina egna partimedlemmar utmanar därför logiken bakom den svenska modellen. Ty, hur skall KD:s medlemmar

använda sitt inflytande när det parti inom vilket de engagerat sig inte längre lyssnar på dem?

Det oundvikliga svaret är att - det finns inga vägar för detta. KD:s medlemmar får helt enkelt finna sig i att inta en passiv roll – att godta de prioriteringar som partiledningen gjort och inte aktivt bidra till att själva forma dem.

****

Att sätta sig över medlemmarnas önskemål är dock till viss del begripligt. När ett parti har bara få medlemmar bakom sig ger deras röster inte mycket legitimitet. Alla riksdagspartier, möjligen med undantag av MP, struntar också mer eller mindre i medlemmarnas synpunkter på hur vallistorna skall se ut. Längst har S gått som inte kallar till medlemsomröstning alls. Men är det bättre, i bemärkelsen mera demokratiskt, att partieliten lyssnar till några få utvalda partiombud än till några fler partimedlemmar?

Och om detta beteende är vanligt, hur kan man då förklara varför så många blev upprörda när Hägglund egentligen bara bekräftade den länge etablerade ordningen – den där makten utgår från partiets innersta krets? Det är där och inte i dialog med medlemmarna som strategierna formas, besluten om partiets vägval i viktiga frågor tas, partiets pengar som till större delen kommer från skattebetalarna fördelas och det är där utnämningarna till viktiga uppdrag sker.

I praktiken är medlemmarna bara något av en kuliss – något att visa upp när demokratin behöver ett ansikte och bristen på väljarinflytande ett alibi. Men i festtalen höjs partimedlemmarnas insatser till skyarna om inte annat för att de inte skall tappa sugen och för att dölja hur det verkligen förhåller sig.

Att partieliten handskas en smula vårdslöst med sina medlemmar är heller inget nytt. Moderaternas förre partisekreterare Sven-Otto Littorin gjorde under förra mandatperioden ett intressant utspel. Littorin föreslog helt sonika att de moderata partimedlemmarna kunde rationaliseras bort och att partiet skulle omvandlas till en väloljad kampanjorganisation att kalla in vart fjärde år i samband med valen.

Förslaget togs nu inte på allvar – alternativt väckte det så starka känslor att partiledningen valde att tysta ner det. För det blev snabbt tyst om det. Men bara att öppet gå ut med ett budskap av detta slag, tyder på att det faktiskt finns utvecklade tankar i denna riktning och snabbheten att tysta det signalerar vilken sprängkraft det fortfarande ligger i frågan.

Det är en sak att avståndet mellan det formella och det reella inflytandet är stort, det är en annan att i handling bekräfta att så också är fallet. Det är att krossa bilden av en demokrati där folket, via sina partier, gemensamt utvecklar och formar politiken.

Kanske var det just den illusionen som Hägglund krossade när han tog heder och ära av Sacrédeus?

En illusion är en illusion och vad gör det om den krossas? Det kanske till och med var på tiden att någon klargjorde att de politiska partierna

blivit en arena för en liten grupp proffspolitiker och inte den breda bas för det demokratiska arbetet som det var tänkt en gång i tiden?

****

Konsekvensen för demokratin när partimedlemmarnas åsikter marginaliseras är dock uppenbar - det demokratiska inflytande försvagas till att bara bestå av rätten att rösta på ett parti med i förväg uppgjorda listor vart fjärde år.

Demokratin borde innehålla mera än detta. Vad kan då göras för att stärka demokratin när partieliten inte lyssnar på sina medlemmar och när medlemmarna blir allt färre vilket kan hänga samman, ty vem vill lägga tid och kraft på ett engagemang som ändå ingen lyssnar till? Går det att ha en väl fungerande demokrati som inte bygger på partier med många medlemmar?

Svaret är ja, men det kräver konstitutionella förändringar som tillåter det folkliga inflytande att slå igenom på något ytterligare sätt än i samband med de allmänna valen.

Personvalet skulle exempelvis kunna förstärkas och på sikt övergå till majoritetsval i enmansvalkretsar. Det skulle stärka väljarnas önskemål, ty vald blir den kandidat som väljarna gillar – inte den som i första hand går partiets ärenden. Den enskilde kandidaten tvingas också till en bättre dialog med sina väljare och görs av dessa personligt ansvarig för de beslut som fattas. Här går det inte att gömma sig bakom partilinjen och skylla på den.

En annan möjlighet är att införa medborgarinitiativ också på nationell nivå. Med stöd av ett visst antal namnunderskrifter skulle väljarna kunna utkräva en folkomröstning i en viss fråga. Det ger väljarna rätten att själva inte bara föra fram frågor utan också att besluta om dem.

På EU-nivå kommer en begränsad form av medborgarinitiativ att införas om Lissabonfördraget genomförs. I Schweiz har den funnits länge och används ofta av befolkningen för att överpröva beslut som tas i deras parlament.

****

Men är de ledande politiska företrädarna beredda att ta initiativ till att göra de ändringar i grundlagen som behövs för att kompensera väljarna för det demokratiska underskott som den alltmer urholkade medlemsmodellen skapat?

Vad vi sett hitintills är ganska nedslående. Några genomgripande förändringar har inte aviserats, vilket inte kan bero på brist på förebilder eller på att konstitutionella instrument för detta saknas.

I bästa fall kan det bristande intresset för dessa frågor tillskrivas ett slentrianmässigt tänkande - i sämsta fall en ovilja att släppa ifrån sig makt till väljarna. Oavsett vilket är det allvarligt, ty den starka konstitutionella ställning som de svenska partierna fått, kan bara försvaras av ett starkt medlemsinflytande.

När det inte längre gäller, måste åtgärder vidtas för att återföra makt till folket. Det allvarliga i KD:s behandling av Lennart Sacrédeus handlar sålunda inte om att Hägglund satte sig över resultatet av medlemsomröstningen, utan att han inte aktivt och kraftfullt agerat för att

kompensera medborgarna för det demokratiska underskott han med denna handling skapade.

Anne-Marie Pålsson
Riksdagsledamot (m)